

Vendégeink voltak

JURIJ SKROBINEC ÉS NODAR GURESIDZE

A Magyar Írók Szövetsége vendégeiként hazánkban tartózkodó szovjet írók közül szerkesztőségünkbe látogatott *Jurij Skrobinec* ismert, jeles ukrán műfordító és *Nodar Guresidze* Tbiliszi-ben élő grúz költő, műfordító. Vendégeinkkel szívélyes, baráti eszmecsere folytattunk, amelynek eredményeként tovább mélyült és szélesedett kapcsolatunk a mai szovjet irodalommal, különös tekintettel ez alkalommal kárpát-ukrajnai szomszédainkkal, akiknek magyar nyelvű irodalmáról e számunkban mutatunk be ízelítőt. (E bemutatást egyébként a *Kárpáti Igaz Szó* irodalmi oldalain — eddigi folyamatos közlések után — viszonzni fogja.)

Jurij Skrobinec az orosz és ukrán líra kölcsönös fordítója, Petőfi, Madách Imre ihletett ukrán nyelvű átültetője jeles mai magyar költők számos művét tette át népe nyelvére (köztük, mint korábban hírül adtuk, Andrassy Lajos verseit is), jelenleg az Apostol-t közli folytatásokban.

Nodar Guresidze személyében első ízben köszöntöttük Grúzia küldöttjét szerkesztőségünkben. Verseit lapunkban szintén bemutatjuk. Róla addig is annyit, hogy szűkebb hazájában az Orosz Költészet ihletett tolmácsolója (Nyekraszov, Majakovszkij, Szurkov). A költő verseiből viszont orosz nyelvre többek között J. Jevtusenko is fordított nem egyet. N. Guresidze most foglalkozik komolyabban magyar művek fordításának gondolatával — bizonyos, hogy szívélyes eszmecsere ehhez is szerény hozzájárulás lehet.

(A.)

BRECHT A VILÁG SZÍNPADAIN

Bertolt Brecht születésének 70. évfordulójára a Nemzetközi Színháztudományi Intézet NDK-beli központja, a Berliner Ensemble és a Német Művészeti Akadémia 1968. február 9—16-ig Brecht-szimpoziumot rendezett. Ezen a világ minden részéből 200 rendező, színész, drámaíró, színház- és irodalomtörténész, fordító, díszlettervező és színikritikus vett részt a világ minden részéből. A szimpozium titkarsága a résztvevőktől írásbeli jelentést kért a következő két kérdésre: 1. Gyakorolt-e Brecht befolyást országa színházi életére? 2. Milyen kérdések és nehézségek merültek fel országukban Brecht darabjainak színpadra állításában?

A Theater der Zeit 1968. decemberi száma (22. füzet) mellékletként közli, néha rövidített formában, a beérkezett válaszokat. A 18 jelentés között éppen úgy megtalálhatók a szocialista országok (Szovjetunió, Bulgária, Románia, Lengyelország és Magyarország), mint a nyugati (Anglia, Spanyolország) és az északi államok (Dánia, Finnország, Norvégia, Svédország), valamint a tengerentúli országok (Egyesült Államok, Japán, India, Egyesült Arab Köztársaság) beszámolóit.

Brecht hatása a legtöbb országban a háború előtt és alatt a baloldali értelmiség, diákság, szakszervezeti munkások és színházi teoretikusok szűk körére korlátozódott.

INNEN- ONNAN

KÓS KÁROLY

születésének 85. évfordulóját ünnepelte a romániai magyar irodalom, sajnos az itthoni ünneplés nem volt méltó nagyságú ahhoz az írói-emberi műhöz, mely a romániai magyar irodalmat a születése pillanatától kezdve napjainkig olyan inspiratív befolyásolta. Az író, építész, képzőművész ma már mindenki által ismert és elérhető művek őrzik, de van ennek az életműnek egy olyan építménye, mely itthon még igen nagy hiánnyal ismert csak, de amelynek az alkotónak keznyoma mindenütt fölfedezhető: ez a romániai magyar irodalom, melynek szervezője s egyik legjelentősebb alakja Kós Károly, akit az ünneplők méltán köszöntöttek így: *ecce homo creator — íme a teremtő ember.*

Huszár Sándor kolozsvári magyar író riportot készített Kós Károllyal, aki a riporter kérdésére, hogy a két háború közti magyar irodalomból milyen stílusesszémek, íróegyenísek vonzóttak, többek között a következőket válaszolta: „Zilahyt, Márait nem szerettem. Valahogy németutánzóknak láttam, én megmaradtam Mikszáthéknál. Az erdélyiek közül Tamásit közelebb érzem magamhoz. Nyírótt nem. Tamási humora, amely tőlem nagyon messze volt, nagyon tetszett és tetszik ma is. Őszintén szólva elő-előveszek egy-egy Jókait ma is. Abban tudok gyönyörködni, megnyugtát és jólesik... Tamásit mint embert is szerettem, de ő furcsa, kissé rossz modorával együtt, és szerettem mint író. Kunczal jól voltunk, ő a Nyugat embere volt. Ő Európát jelentette nekem. Mi erdélyiek voltunk, ő európai. Bánffy a maga minden furcsaságával szintén kedves nekem...” Az Erdélyi Helikon és a Szépművés történetére vonatkozó kérdésben elhangzott: Baloldalinak tartották magukat? — Kós válasza: „Feltétlenül. Én legálábbis annak.” Gaál Gáborról: „Nagyon jól voltunk Gaál Gáborral. Ha valaminek nem értettünk egyet, dühösekké lettünk — választottunk egymásnak, és kész, el volt intézve, összeültünk a kávéházban, és jól neveltünk. Ő is hitt a magában, én is a magamében... En nagyon szerettem Gaál Gábort.” A

INNEN- ONNAN

85 éves Kós Károlyt készülő művek írása közben találta a riporter. Írja a Kolozsvári testvérek regényét, egyharmadával, mintegy 100 oldalal már elkészült, és egy önéletrajzot ír: „Rideg, tárgyilagossággal önéletrajzot akarok csak írni. Adatokat, hogy lássam, mi is történt... Cselekvő ember voltam. Sose szerettem visszazénni. A Budai Nagy Antal-ban is előrenéztem... Ezért nem írok emlékiratokat, semmi efféle. Nem spekuláltam, éitem.” (Utunk, 1968. dec. 13.)

„A JUGOSZLÁVIAI MAGYAR IRODALOM JELLEMRAJZA”

Az újjvidéki Új Symposion 1968. 43. számában jelent meg *Hornjyk mikjos írása a Téli* címmel. A szerző, aki az utóbbi időben egy kötetre való író-nyilatkozat készítésével és közlésével hivta föl magára a figyelmet, ezzel az írásával rendkívül szigorúan veszi kritika alá a jugoszláviai magyar irodalom múltját és jelenét. Írásának néhány gondolatát hosszabban idézzük:

„A jugoszláviai magyar irodalom idén ünnepelethetné születésének ötvenedik évfordulóját. Ha kedve volna hozzá,

E fél évszázados irodalmi fejlődés körképét egyik-másik írónk, a kisebbségi irodalmak iránti méltányosság parancsszavára, jóindulatúan és kegyeletlenül retusálni próbálta. A retuche, sajnos, rosszul sikerült. Elég a *Kalángya* évfolyamait átlapoznod: az avittság doh-szága csap ki belőlük. Új be egy könyvtárba, böngészd végig a délvideki magyar írók műveit, és rá kell döb-nened: dilettánsok és fél-írók panteonjába tévedtél... Számomra nem kérdéses irodalmunk hovatarozása. Semmiféle kettős, hármas vagy négyes kööttséggel nem lehet elbűvészkedni azt a tényt, hogy a jugoszláviai magyarság a magyar nép (szerves vagy szeretlen) része, s hogy kultúrája az egyetemes magyar kultúra (szerves vagy szeretlen) része...” Hornjyk a jugoszláviai magyar irodalom „jellemferdülésének” egyik legsúlyosabb okát a dilettantizmusban látja: „Nalunk a dilettantizmus nem csupán

Népszerűségének és hatásának nagyobb mérvű térhódítása és szélesebb körben való elterjedése főleg 1956 óta figyelhető meg. Így Angliában, Indiában és Japánban. A legtöbb országban sokáig a színház naturalista felfogása (Szovjetunió) és a politikumtól való húzódozás (Anglia) akadályozta elterjedését. Sok helyen (pl. Romániában) Brecht nagyobb mérvű térhódítását az is akadályozta, hogy eleinte csak elméletét ismerték a színházi szakemberek és nem a gyakorlatát.

Brecht magyarországi hatását Vajda György Mihály ismerteti, rámutatva arra, hogy Brecht elterjedését nálunk eleinte az nehezítette meg, hogy darabjainak előadása olyan játékmodot igényelt, ami nálunk szokatlan volt. Így a Szecsuan jó ember előadásán a rendező egy valószínűs Kínát akart a színpadra varázsolni és ezzel minden varázsától megfosztotta a parabolát. Az első átütő közönségsikert a Koldusopera Petőfi-színházi bemutatója hozta meg, bár ez még nem valósította meg teljesen a brechti játékstílust. Ez először a Kaukázusi krétakör 1961-es budapesti, Madách-színházi előadásának sikerült. (Theater der Zeit.)

„KÖR 68”

Érdekes fotokiállítás nyílt december 15-én a Móra Ferenc Múzeum kupolacsarnokában. A Szegedi Fotoklub öt tagja, P. Gibiszer Katalin, Horváth Dezső, dr. Porszász János, dr. Lajos Sándor és Szávay István főit látjuk a paravánokon.

A Szegedi Fotoklub országos mezőnyben is előkelő helyet foglal el, ezt bizonyítja az is, hogy a Fotoszalon megnyitásakor a nyáron a Szegedi Fotoklub a Fotóművészek Szövetsége díját kapta. Ez a klubkiállítás — az öt művész munkája — is jó színvonalon reprezentálja munkájukat. Újszerűséget hozott a kiállításnak, hogy festőművész, Hézsó Ferenc nyitotta meg, s bevezetőjében a fotónak a művészetek között elfoglalt helyét vizsgálta.

Technikailag és tematikailag változatos anyaggal jelentkezték. Az égbe törő furútorony éppúgy helyet kapott a filmkockán, mint a lírai hangulatot árasztó Téli táj, a realista ihletű Asszonyfej is. P. Gibiszer Katalin kontrasztos képei témája főleg a táj (Erdő, Hóval borítva, Gémeskút, Napraforgó), Horváth Dezső képei realista ihletűek, az emberre és annak környezetére figyelnek (Elhagyott tanya, Szik, Szélmalom Mártélyon, Házvég). Ezek mellett találjuk dr. Porszász János Olajkút-ját, a távoli Piramisok-at és még néhány szép tájképet (Süllyedő világ, Téli határ), dr. Lajos Sándor szegedi és Szeged környéki képeit (Köd a Tiszán, Alsóvárosi templom homlokzata, Tápéi parasztdvar, Tiszai halászbárka, Tápéi parasztfej). A lírai hangulatot Szávay István képei árasztják, melyek már szinte a mesevilágba is elvisznek (Pitypangos ég alatt). Mindent együttvéve a Szegedi Fotoklub kis alkotócsoportjának kiállítása a klub komoly munkájáról tanúskodik.

fűzfapoéták és kontár írók büne, hanem hatóságilag engedélyezett zugipar. Kisebbségi privilégium; vissza is élünk vele kellőképpen, persze többnyire öntudatlanul...

„Csak egy (csöppet sem bőséges) tanácsot adhatok: íróknak meg kell tanulniuk magyarul. Megtörténnem, hogy keserves dolgozataikat manolnap senki sem olvassa el...

A háború előtti *Híd* még tudott tömegeket toborozni és nevelni az irodalomnak, mert eleven kapcsolatot tartott fenn olvasóközönségével. De egészében véve, háború előtti és háború utáni irodalmunk bezárkózott magába: az önszeretetet tornyába. Keserű paradoxon: ez a rongált nyelvű és erősen dilettáns ízű irodalom elitirodalommá tornáztta fel magát. Ma, amikor már komoly műveket produkál, olyanokat, amelyek valóban sorskérdéseinkkel foglalkoznak, tehát megérdemelnék a nagyközönség figyelmét — magára van hagyatva. Csak kiváltságos kevesek olvassák: a szakmabeliek.

Irodalmunk legfontosabb jellemvonása, hogy idegenkedik (idegenkedett) mindenféle feladatvállalástól. Közönségét nem nevelte, sőt, meg sem hallgatta kívánságait. Finnyásan elfordult minden nem-irodalmi témától (van ilyen?); az ötvenes évek óta, a kordivatnak megfelelően, mást sem tesz,

INNEN- ONNAN

csak iparkodik hamisítatlan poésie pure-t felmutatni.

Nem, nem kellett volna lealacsonyodnia közönségehez, de nem lett volna szabad úgy végzetesen közönségre válnia...

Az elmúlt fél évszázad során a jugoszláviai magyar irodalom a dilettantizmus és az öntetszelges utjan haladt, elidegenedett környezetétől, elit-zugirodalommá lett. Régebben is, most is történt néhány kitérés kísérlet a zártságból, de nem sok eredményt látunk. Az olvasókat nemigen lehet rábírni, hogy a nekik szánt könyveket és folyóiratokat megvásárolják. Hogy olvasóközönségünk elmaradott és műveletlen — társadalmi-gazdasági okok mellett —, irodalmunk narcizmusával magyarázható. Nem csodálom, ha olvasónk szívesebben lapozgatja Jókait vagy Mikszáthot, mint egy-egy európéer mandarinunk izzadságszagú elitkönyvét.

Könyveink: monológok.

Kritikáink: monológokról szóló monológok.

Az írói tehetséget, a művészi értéket semmiféle társadalmi szerep nem pótolhatja ugyan, de maga a sze-

rep- és feladatvállalás: író és irodalom képességvizsgálója.

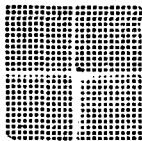
Képességvizsga előtt állunk. Az új írónemzedék nem akar beletörödni előde sorába, a visszhangtalanságba; kiutat keres. Többet vállal a közszellemből, életközeli irodalmat akar életre hívni. Nem mentes a régi hibáktól, nem szokott le a köldöknézésről sem, de tett már néhány lépést a társadalmi feladatok felé... Irodalmunk elidegenedett környezetétől, kivándorolt népéből, hazájából. Most újra visszatér hozzá. Karaktere kezd megszilárdulni.

Az Új Symposium-ban eddig sem volt szokatlan az éles kritikai hang, de Hornyik Miklós cikke mégis szokatlanul hat. Minden valószínűség szerint nagy viták kiváltója lesz.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Nem közölhető kéziratot küldtek:

G. Z. Debrecen, N. J. Baja, G. P. Szarvas, I. M. Csákberény, S. P. Budapest, P. L. Budapest, F. J. Budapest, B. J. Boroszkla, V. R. Sárospatak, H. A. Budapest, V. J. Szeremle, S. Z. Budapest, A. Cs. Debrecen, J. S. Miskolc.

FIGYELEM!

Ezúton közöljük kedves Olvasóinkkal, hogy március és áprilisi számunkat színes, gazdag tartalommal, összevont emlékszámként

a Magyar Tanácsköztársaság 50. évfordulója méltó megünneplésének szenteljük.

A 3—4. szám terjedelme 192 oldal, ára 12 Ft lesz.

Az előfizetési ár változatlan.

Megjelenik 1969. március 15-én.

Kérjük, hogy a külön példányszám igényeket a Posta Központi Hírlapirodánál, (Budapest, V. József nádor tér 1.) február 15-ig jelentsék.

EMLÉKSZÁMUNK TARTALMÁBÓL:

ANDRÁSSY LAJOS, HORGAS BÉLA, KALÁSZ LÁSZLÓ, LÁSZLÓFFY ALADÁR, LÓDI FERENC, NYERGES ANDRÁS, PETRI FERENC, POLNER ZOLTÁN és SZÉKELY DEZSŐ versei

CSERHALMI IMRE: FITOS (A borbély halála) — egy történelmi tárgyú tv-film forgatókönyve; KÁLMÁN LÁSZLÓ: A NAGY KÍSÉRLET — részletek egy történelmi drámából; KISS ANNA: EGYSZER VOLT FALU — elbeszélés; ÖRDÖGH SZILVESZTER: ELTÖRÖTT A MÉCSES — elbeszélés; AKÁCS LÁSZLÓ: KRISZTUS, FÉL LÁBBAL — elbeszélés

A BELSŐ VISSZHANG — SIKLÓS JÁNOS esszéje

A TÁRSADALMI HALADÁS ÉS A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG — RÁCZ JÁNOS tanulmánya; KULCSÁR PÉTER: TÖREDÉKEK A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG SAJTÓJÁNAK TÖRTÉNETÉHEZ; BARBARITS MIKLÓS: A HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI MUNKÁSSAJTÓ 1919-BEN; TAMASI MIHÁLY cikke egy makói mártírról; UGRÓCZKY MIHÁLY írása: A VILÁGFORRADALOM C. HADIFOGOLYÚJSÁG KALANDOS ÚTJA CSONGRÁDIG; Egy ismeretlen magyarországi Lenin-nyomtatvány ADALÉKOK A MAGYAR SZOCIALISTA IRODALOM TÖRTÉNETÉHEZ (BÁRDOS PÁL, CSAPLÁR FERENC, POMOGÁTS BÉLA, HEGEDŰS ANDRÁS, M. PÁSZTOR JÓZSEF írásai)

KRITIKÁK A FÉL ÉVSZÁZADOS ÉVFORDULÓ KÖNYVEIRŐL

MAI SZOVJET KÖLTÉSZEK

ÍRÁSOK AZ INTERNACIONALISTÁK ÉS A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG KAPCSOLATÁRÓL

Ünnepi összeállításunkat kiegészítik hagyományos rovataink:
HAZAI TÜKÖR, MŰVÉSZET, FÓRUM, KRITIKA, KRÓNIKA